

Poliisin menettely epäiltyä syyttäjän virkarikosta koskevassa asiassa

ASIA

Pohjanmaan poliisilaitos toimitti 24.3.2023 oikeuskanslerille tiedoksi tutkintapyyntö 5710/S/2671/23. Saateviestissään poliisilaitos totesi, että tutkintapyyntössä ”mm. pyydetään tutkimaan tuomarin osallisuutta”, mutta tutkintapyyntö koski kuitenkin myös muun ohella siinä mainitun aluesyyttäjän menettelyä. Asia kirjattiin kerrotun vuoksi oikeuskanslerinvirastossa viireille paitsi tuomarin epäiltyä virkarikosta koskevaksi asiaksi (dnro OKV/615/31/2023) myös syyttäjän epäiltyä virkarikosta koskevaksi asiaksi (dnro OKV/616/40/2023).

Poliisilaitos toimitti 29.3.2023 oikeuskanslerinvirastoon rikoskomisario A:n asiassa samana päivänä tekemän päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa. Päätöksen mukaan syyttäjän osallisuutta oli jo aiemmin selvitetty asiassa 5710/S/7331/22, jossa tutkinnanjohtaja tehnyt päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa, koska siinä ei ollut ollut syytä epäillä rikosta. A:n 29.3.2023 tekemän päätöksen mukaan uudessa tutkintapyyntössä esitetyt seikat eivät antaneet aihetta arvioida asiaa toisin kuin mainitussa aikaisemmassa asiassa.

Pohjanmaan poliisilaitokselta hankittiin oikeuskanslerinvirastoon kerrotussa aikaisemmassa asiassa 5710/S/7331/22 poliisille heinäkuussa 2022 tehty tutkintapyyntö ja tutkinnanjohtajana myös tuossa asiassa toimineen A:n 17.3.2023 tekemä päätös olla toimittamatta esitutkintaa.

Olen huhtikuussa 2023 päättänyt edellä mainitut tuomarin ja syyttäjän epäiltyä virkarikosta koskevat asiat dnrot OKV/615/31/2023 ja OKV/616/40/2023 toimenpiteittä ns. ad acta -ratkaisulla, koska tuomarin ja syyttäjän menettelyä ei käytettävissä olleen aineiston perusteella ollut aihetta

arvioida rikosoikeudellisesti toisin kuin tutkinnanjohtaja oli tehnyt. Asioissa ei myöskään ilmennyt mitään sellaista, mikä olisi antanut aiheen ryhtyä laillisuusvalvonnallisesti tutkimaan tuomarin tai syyttäjän useiden vuosien takaista menettelyä.

Oikeuskanslerinviraston asianhallintajärjestelmään tallennettujen tietojen perusteella näytti siltä, että Pohjanmaan poliisilaitos ei mainitun poliisissa heinäkuussa 2022 vireille tulleen käsittelyn yhteydessä ollut ilmoittanut oikeuskanslerille syyttäjän menettelyä koskeneesta tutkintapyyntöstä. Lisäksi huomiota kiinnitti se, että molempien asioiden esitutkintapäätöksissä asianomistajalle suunnattu ohjaus vaikutti virheelliseltä. Päätin tämän vuoksi ottaa omana aloitteena tutkittavakseni Pohjanmaan poliisilaitoksen menettelyn mainittujen asioiden käsittelyssä.

SELVITYS

Pyysin Poliisihallitusta hankkimaan asian tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen Pohjanmaan poliisilaitokselta ja antamaan oman lausuntonsa. Pyysin ottamaan kantaa siihen, miksi poliisilaitos ei näyttäisi ilmoittaneen oikeuskanslerille tutkittavakseen tulleesta syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevasta tutkintapyyntöstä. Pyysin lisäksi ottamaan kantaa esitutkintapäätöksissä asianomistajalle suunnattuun ohjaukseen, jonka mukaan paikallinen syyttäväviranomais- tai aluesyyttäjä voisi määrätä esitutkinnan aloitettavaksi aluesyyttäjän tekemäksi epäilystä virkarikoksesta.

Pohjanmaan poliisilaitos on antanut lausuntonsa, jonka liitteenä on asioita käsitelleiden kahden rikoskomisarion sekä poliisilaitoksen rikostorjuntasektorin johtajan selvitykset. Poliisihallitus on antanut hankitusta selvityksestä lausuntonsa.

RATKAISU

1 Arviointi

1.1 Poliisin ilmoitusvelvollisuus oikeuskanslerille

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Syytälaitoksesta annetun lain (32/2019) 8 §:n mukaan erityissyyttäjiä ovat valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies, joiden syyteoikeudesta säädetään perustuslain 110 §:ssä. Lain 27 §:n 2 momentin mukaan aluesyyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevassa asiassa syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies taikka oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen määräämä syyttäjä.

Esitutkintalain (805/2011) 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on ilmoitettava syyttäjälle tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan.

Oikeuskansleri on syyttäjien virkarikosasioden erityissyyttäjänä pyytänyt poliisia ilmoittamaan sen tutkittavaksi tulevista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista (oikeuskanslerin päätös 1.10.2019 [dnro OKV/23/50/2019](#)).

Pohjanmaan poliisilaitokselle oli kerrotuin tavoin tehty heinäkuussa 2022 tutkintapyyntö, joka koski erityisesti aluesyyttäjän tekemäksi väitettyä virkarikosta. Asia tuli tietooni maaliskuussa 2023 poliisilaitoksen toimitettua oikeuskanslerinvirastoon tutkinnanjohtajan tekemän päätöksen olla toimittamatta esitutkintaa asiaa koskeneeseen uuteen tutkintapyyntöön.

Hankitun selvityksen mukaan heinäkuussa 2022 vireille tulleen asian tutkinnanjohtajaksi alun alkaen määrätty rikoskomisario B oli elokuussa 2022 pyytänyt esteellisyysyistä rikostorjuntasektorin johtajaa määräämään asialle uuden tutkinnanjohtajan. B oli samassa yhteydessä lähettänyt linkin oikeuskanslerin mainittuun päätökseen dnro OKV/23/50/2019 muistutuksena ilmoitusvelvollisuudesta sille, joka ryhtyisi asiaa hänen jälkeensä selvittämään. Kerrotun perusteella poliisi oli ollut tietoinen velvollisuudesta ilmoittaa oikeuskanslerille tutkittavakseen tulleesta syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevasta asiasta.

Ilmoitus oikeuskanslerille jäi selvityksen valossa kuitenkin tekemättä siitä syystä, että rikoskomisario B:n ja rikostorjuntasektorin johtajan välinen viestintä oli jäänyt jossain määrin epätasälliseksi. B:n tarkoituksena oli jättää ilmoituksen tekeminen asian seuraavalle tutkinnanjohtajalle, kun tämä joka tapauksessa joutui arvioimaan asiaa. B:n mukaan hän jäi odottamaan vastausta asian uudesta tutkintapaikasta. Tutkinnanjohtajuus oli siirtynyt B:ltä asiassa tutkinnan päätöksen asiassa 17.3.2023 tehneelle rikoskomisario A:lle kuitenkin vasta maaliskuussa 2023.

Ilmoitus poliisin tutkittavaksi tulleesta syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevasta asiasta tulee tehdä oikeuskanslerin edellä mainitun päätöksen mukaan viivytyksettä asian tultua poliisin tietoon. Totean, että poliisi on tapauksessa laiminlyönyt ilmoituksen viivytyksettömän tekemisen, kun oikeuskanslerinvirasto sai tiedon asiasta vasta maaliskuussa 2023 epäiltynä tuomarin virkarikosasiana oikeuskanslerille ilmoitetussa asiassa toimitetussa esitutkintapäätöksessä olleesta maininnasta.

Yhdyn Poliisihallituksen näkemykseen, että ensisijainen vastuu ilmoituksen tekemisestä oikeuskanslerille oli tapauksessa ensimmäisenä tutkinnanjohtajana toimineella rikoskomisario B:llä mutta myös rikostorjuntasektorin johtajan olisi tullut varmistaa, ettei ilmoittamisvastuusta jäänyt epätietoisuutta ja että ilmoitus tehdään viivytyksettä, etenkin kun ensimmäinen tutkinnanjohtaja oli lähettänyt tälle linkin oikeuskanslerin päätökseen muistutuksena ilmoitusvelvollisuudesta sille, joka ryhtyisi asiaa hänen jälkeensä selvittämään. Totean lisäksi, että tutkinnanjohtajuuden siirtäminen ensimmäiseltä tutkinnanjohtajalta oli asiassa kestänyt kauan.

Asiaa kokonaisuutena arvioiden pidän riittävänä toimenpiteenäni kiinnittää poliisilaitoksen huomiota siihen, että poliisin tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sen tutkittavaksi tulleesta syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevasta asiasta viivytyksettä asian tultua poliisi tietoon.

Muilta osin totean poliisin ilmoitusvelvollisuudesta seuraavan.

Poliisilaitoksen rikostorjuntasektorin johtaja toteaa selvityksessään, että poliisilaitos ei ollut aloittanut mainitussa aikaisemmassa asiassa esitutkintaa, joten syyttäjää ei ollut asiassa epäilty virkarikoksesta. Ohje poliisin velvollisuudesta ilmoittaa syyttäjien virkarikosasioista oikeuskanslerille on rikostorjuntasektorin johtajan mukaan tällaisessa tapauksessa tulkinnanvarainen.

Oikeuskansleri on todennut mainitussa ilmoittamispyynnön sisältävässä päätöksessä, että poliisin tulee ilmoittaa oikeuskanslerille tutkittavakseen tulleesta rikoksesta, jossa on kyse syyttäjän tekemäksi epäilystä virkarikoksesta. Ilmoitus tulee päätöksen mukaan tehdä viivytyksettä asian tultua poliisin tietoon. Kerrotun ja oikeuskanslerin päätöksessä muutoin todetun perusteella selvää on, että poliisin tulee tehdä kyseisenlainen ilmoitus riippumatta siitä, onko esitutkintakynnyksen arvioitu asiassa ylittyneen vain ei.

Siltä osin kuin kyse on syyttäjälle ilmoitettavia asioita koskevasta Poliisihallituksen ohjeesta (Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet, POL-2018-50758) ja sen tulkinnasta, Poliisihallitus toteaa lausunnossaan saattaneensa ilmoitusmenettelyn osalta asian tiedoksi poliisitoimintayksikölleen mahdollisen ohjeistamistarpeen arvioimiseksi.

Vastikään ratkaisemassani kanteluasiassa (päätökseni 5.9.2024 [dnro OKV/1169/10/2023](#)), jossa oli kyse poliisin menettelystä tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskeneesta asiasta ilmoittamisessa eräällä toisella poliisilaitoksella, esitettiin samankaltainen väite poliisin ohjeen tulkinnanvaraisuudesta. Kyseisessä asiassa Poliisihallitus totesi, että ohjetta POL-2018-50758 oli hiljattain päivitetty ohjeella Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat ja pakkokeinot (3.11.2023, POL-2023-55661), mutta ilmoitusvelvollisuutta koskeva kohta oli siinä lähtökohtaisesti samansisältöinen kuin aiemmassa ohjeessa. Poliisihallitus saattoi myös kyseiessä asiassa ohjeen väitetyn tulkinnanvaraisuuden tiedoksi ja mahdollisten jatkotoimenpiteiden arvioimiseksi poliisitoimintayksikölleen. Totesin päätöksessäni, ettei minulla kerrottuun nähden ollut aihetta enemmälti lausua ohjeen täsmentämistarpeesta.

Poliisihallituksen viimeksi mainitussa ohjeessa esitetyt seikat poliisin ilmoitusvelvollisuudesta oikeuskanslerille syyttäjien ja tuomareiden virkarikosasioista ovat asiallisesti ottaen hyvin samanlaisia. Viittaan siten mainitun kanteluasian päätöksessä 5.9.2024 toteamaani ja toistan siinä esittämäni, että Poliisihallituksella on mahdollisuus tarvittaessa itse selkiyttää antamaansa ohjeistusta vastaamaan oikeuskanslerin poliisille esittämää pyyntöä.

1.2 Esitutkintapäätöksissä asianomistajalle annettu ohjaus

Poliisille tehty tutkintapyyntö mainitussa heinäkuussa 2022 vireille tullessa asiassa oli koskenut erityisesti aluesyyttäjän tekemäksi väitettyä virkarikosta. Rikoskomisario A:n asiassa 17.3.2023 tekemässä päätöksessä olla toimittamatta esitutkintaa oli todettu muun ohella seuraavaa: ”Poliisiviranomaisen päättäessä olla aloittamatta esitutkintaa asianomistajalla on ensisijaisesti mahdollisuus kääntyä paikallisen syyttäväviranomaisen puoleen. Paikallinen syyttäväviranomainen voi esitutkintalain 5:2§ nojalla määrätä esitutkinnan aloitettavaksi.”

Edellä kohdassa 1.1 todetuin tavoin aluesyyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevassa asiassa syyttäjänä on lain mukaan joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies taikka heidän määräämänsä syyttäjä. A:n päätökseensä kirjaama ohjaus asianomistajalle on näin ollen ollut virheellinen, koska siinä mainitulla syyttäväviranomaisella ei ole toimivaltaa määrätä esitutkintaa aloitettavaksi aluesyyttäjän epäiltyä virkarikosta koskevassa asiassa.

A on selvityksessään myöntänyt antamansa ohjauksen olleen virheellisen. Hän on ilmoittanut sittemmin korjanneensa päätöksessään olleen virheen ja toimittaneensa korjatun version päätöksestä asianosaisille.

Poliisille maaliskuussa 2023 tehty uusi tutkintapyyntö koski tuomarin ja aluesyyttäjän tekemäksi epäiltyjä virkarikoksia sekä muun ohella asianajajien menettelyä. A:n asiassa 29.3.2023 tekemä esitutkintapäätös sisälsi asianomistajalle samansisältöisen ohjauksen kuin hänen tekemänsä aiempi päätös. Hän oli kuitenkin siinä tarkentanut ohjausta maininnalla, että esitetty oikeusohje ei koskenut käräjätuomarin osuutta, ja että oikeuskansleri toimii syyttäjänä tuomareiden virassa tekemiä rikoksia koskeissa asioissa.

Saamani selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että jälkimmäisessä tutkinnan päätöksessä ei ole ollut tarkoitus ottaa kantaa aluesyyttäjän väitettyä virkarikosta koskevaan asiaan, koska aluesyyttäjän menettelyä oli jo arvioitu aikaisemman asian tutkinnan päätöksessä, eivätkä uudessa tutkintapyyntöissä ilmoitetut seikat antaneet aihetta arvioida aiemmin tehtyä tutkinnan päätöstä toisin. Pidän näin ollen jossain määrin ymmärrettävänä A:n selvityksessään toteamaa, että tutkinnan päätöksessä ollut ohjaus on koskenut henkilöitä, jotka ovat kuuluneet yleisen syyttäjän toimivaltaan. Yhdyn kuitenkin Poliisihallituksen näkemykseen, että päätöksessä olisi ollut perusteltua tuoda selkeämmin esille ohjauksen soveltumattomuus myös aluesyyttäjän menettelyyn, jotta varmistuttaisiin siitä, että asianosaisille ei mahdollisesti jää epäselvyyttä tai virheellistä käsitystä heille annetusta ohjauksesta. Tutkintapyyntöissä oli joka tapauksessa pyydetty poliisia tutkimaan aluesyyttäjän menettelyä ja päätöksessä oli esitetty arvio, että asiassa esitetyt seikat eivät antaneet tutkinnanjohtajalle syytä arvioida asiaa toisin kuin aikaisemmassa

asiassa. Ohjauksen soveltumattomuus aluesyyttäjän menettelyyn olisi ollut luontevaa esittää samassa yhteydessä, kun tutkinnan päätöksessä tuotiin esille ohjauksen soveltumattomuus tuomarin menettelyyn.

2 Toimenpiteet

Kiinnitän edellä päätökseni kohdassa 1.1 esittämäni vuoksi Pohjanmaan poliisilaitoksen huomiota velvollisuuteen ilmoittaa viivytyksettä oikeuskanslerille tutkittavakseen tulleesta syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevasta asiasta.

Saatan lisäksi mainitun poliisilaitoksen rikoskomisario A:n tietoon edellä päätökseni kohdassa 1.2 esittämäni näkemykset esitutkintapäätöksissä asianomistajalle suunnatun ohjauksen selkeydestä ja virheettömyydestä.

Asiassa ei ole muutoin ilmennyt sellaista, mikä antaisi aihetta toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman